

Krachten bundelen voor 'De toekomst van Zwolle'

Scholen en gemeente: samen voor positieve resultaten voor de jeugd

Deel 2 – Doen en leren

0. Leeswijzer

Gemeente Zwolle en het Besturenoverleg lokaal onderwijs Zwolle (Bloz) waarin alle schoolbesturen van primair en voortgezet onderwijs zich hebben verenigd, hebben de handen ineen geslagen om passend onderwijs en jeugdhulp meer in samenhang te brengen. Deze 'ontwikkelagenda passend onderwijs en jeugdhulp' is daarvan het resultaat. De agenda bestaat uit twee delen:

1. In deel 1 hebben we onze visie en uitgangspunten verwoord als het gaat om samenhang en samenwerking rondom passend onderwijs en jeugdhulp.
2. In deel 2 werken we dit uit in een agenda voor de 2017 en verder rondom een aantal concrete proeftuinen waarin we door te doen willen leren welke nieuwe praktijken daadwerkelijke verbeteringen opleveren voor jeugdigen in Zwolle.

In het vervolg van dit deel 2 komen de volgende onderdelen aan de orde. In paragraaf 1 – Van visie naar actie – schetsen we de werkwijze die we in een aantal proeftuinen willen toepassen om onze visie binnen de gestelde uitgangspunten te realiseren. Paragrafen 2 tot 4 beschrijven drie proeftuinen waarmee we in 2017 willen starten:

- Samen in de wijk, gericht op een samenhangende aanpak van passend onderwijs en jeugdhulp op gebiedsniveau;
- Hulp en ondersteuning bij speciale vormen van onderwijs;
- Aansluiting onderwijs en specifieke vormen van jeugdhulp.

Paragraaf 5 – Overige activiteiten – benoemen we een aantal andere acties en activiteiten om verder handen en voeten te geven aan onze samenwerking. Ten slotte komt in paragraaf 6 – Programmatische aanpak – op hoofdlijnen aan de orde hoe we de uitvoering van deze ontwikkelagenda en de aansturing daarvan gaan aanpakken.

1. Van visie naar actie

Onderwijs (verenigd in het Bloz) en gemeente werken samen aan het vaststellen van een ontwikkelagenda passend onderwijs en jeugdhulp. Deze agenda bestaat uit twee delen. In het eerste deel zijn de overkoepelende visie en uitgangspunten beschreven. In dit tweede deel beschrijven we op hoofdlijnen de eerste verdere uitwerkingen. De doelstellingen uit het eerste deel zijn de volgende:

Alle kinderen in Zwolle kunnen veilig en gezond opgroeien en zich positief ontwikkelen. Kinderen en jongeren en hun ouders werken zoveel mogelijk in een gewone setting (met name gezin en school) aan ontwikkeling, meedoen en welbevinden. Een ononderbroken schoolloopbaan is daarbij van groot belang. Als dit om welke reden dan ook niet lukt, organiseren we passende ondersteuning waardoor de draagkracht en het oplossingsvermogen van leerling, gezin en school en/of andere omgevingen waarin kinderen actief zijn zodanig versterkt worden dat er een positief opvoedklimaat ontstaat voor alle kinderen en tegelijk de inzet van gespecialiseerde jeugdhulp zo licht is als kan en zo zwaar als nodig.

Daarbij werken we met goede verbindingen tussen een kind in zijn/haar gezin, op school en/of andere plekken en sluiten we aan bij de eigen kracht van kinderen, gezinnen en scholen om opgroeien en

opvoeden van alle kinderen optimaal te laten verlopen. Daarvoor brengen we onderwijs en jeugdhulp dichter bij elkaar, werken we aan nieuwe samenwerkingsvormen en betere vormen van ondersteuning om het (speciaal) onderwijs én jeugdhulp zo effectief en efficiënt mogelijk hun taken te laten vervullen in aanvulling op de inzet van ouders en andere mede-opvoeders.

Scholen, gemeente en jeugdhulp zitten met elkaar al in een proces van doen en leren gericht op het behalen van de doelstelling. We bieden ruimte aan gezinnen, scholen, sociale wijkteams en jeugdhulp om te komen met oplossingen die hieraan bijdragen, zodanig dat ze:

1. bijdragen aan zo normaal en zo regulier mogelijk onderwijs voor kinderen;
2. bijdragen aan een doorlopende lijn in de onderwijs carrière van kinderen;
3. bijdragen aan versterking van gezinnen en scholen zodat kinderen/jongeren met extra ondersteuningsbehoefte daarbinnen kunnen (blijven) functioneren;
4. een goed functionerende driehoek versterken: kind/ouders, professionals in onderwijs en jeugdhulp;
5. bijdragen aan het realiseren van de vereveningsopdracht van de samenwerkingsverbanden en/of de bezuinigingsopdracht van de gemeente;
6. het inzicht in aard en omvang van de problematiek en een effectieve aanpak daarvan groter wordt;
7. bijdragen aan gezamenlijke routes van afstemming en communicatie, met inachtneming van de rol van sociale wijkteams in het schakelen met gespecialiseerde jeugdhulp;
8. ouders en jongeren een ondersteuner kunnen kiezen die bij hen past;
9. zo goed mogelijk aansluiten bij profiel en werkwijze van de school;
10. rekening houden met de regionale functie van veel scholen in Zwolle, waarbij verschillende gemeenten betrokken zijn.

Doen en leren

In dit tweede deel van de ontwikkelagenda worden de doelstellingen geoperationaliseerd in drie concrete ontwikkelpraktijken of proeftuinen waarin andere vormen van samenwerken tussen onderwijs en zorg worden ingezet en uitgewerkt. Steeds willen we daarbij kijken naar verbeteringen vanuit het perspectief van jongeren en ouders. Wat helpt hen echt verder? Wat vraagt dit van jongere en gezin zelf, van school, van jeugdhulp – curatief, maar vooral ook preventief – en van anderen? Er zijn drie ontwikkelpraktijken uitgewerkt:

1. School in de wijk;
2. Aansluiting bij speciale vormen van onderwijs;
3. Aansluiting onderwijs en specifieke vormen van jeugdhulp.

Alle drie zijn ze anders dan de staande praktijk en in alle drie wordt de harde grens tussen onderwijs en jeugdhulp (curatief en preventief) losgelaten. Dat betekent een getransformeerde inhoud van jeugdhulp (meer preventief, meer aansluitend en volgend op eigen kracht en netwerk, zo dicht mogelijk bij de eigen leefomgeving), verschuiving van verantwoordelijkheden, andere organiserende en financiële principes. Op die manier willen we ervoor zorgen dat jeugdhulp bijdraagt aan het functioneren van het kind (en de ouders) in het onderwijs en daarbuiten. En daarmee bijdraagt aan de maatschappelijke opdracht en wettelijke verplichtingen die onderwijs (passend onderwijs) en gemeente (jeugdhulp) hebben. Daarbij wordt optimaal gebruik gemaakt van kennis en capaciteit die bij de verschillende vormen van hulp binnen en buiten het onderwijs en bij ouders en jongeren zelf aanwezig is over 'dat wat werkt'.

In dit deel 2 beschrijven we de ontwikkelpraktijken op hoofdlijnen. Voor enkele van de praktijken hebben verkenningen plaatsgevonden met jeugdhulppartners om te bezien of er sprake is van

draagvlak voor de denkrichting en de voorgestelde aanpak. Na vaststelling van de ontwikkelagenda door Bloz en gemeente worden de geschetste proeftuinen uitgewerkt in projectplannen met concrete acties. We sluiten daarbij zoveel mogelijk aan bij initiatieven die er al zijn. We noemen onder meer de ontwikkeling van Integrale Kindcentra, ontwikkelingen vanuit schoolbesturen, vanuit de pilots Netwerk Jeugd en Gezin en kennisinstellingen die werkzaam zijn in Zwolle (en regio). De projectplannen vormen ook de basis voor de verantwoording aan Bloz en gemeente gedurende de looptijd van de proeftuinen.

Elke ontwikkelpraktijk wordt ondersteund door onderzoek en monitoring. Per ontwikkelpraktijk worden daarbij goede partners gezocht die vanuit de eigen maatschappelijke verantwoordelijkheid het onderzoek uitvoeren. We denken daarbij niet aan inzet van onderzoeksbureaus, maar wel aan activiteiten vanuit landelijke instellingen als ZON/MW of lokale kennisinstellingen rondom het thema passend onderwijs en jeugdhulp. Voorbeelden zijn onderzoeken en 'Communities of Practice' vanuit de Academische Werkplaats Transformatie Jeugdhulp/Samen op School, proeftuinen vanuit het Kennisplatform onderwijs en jeugdhulp Regio IJsselland, Kenniscentrum jeugd Windesheim, Werkplaats Sociaal Domein/programmatisch jeugd en onderwijs VIAA of onderzoek vanuit een universiteit. Ook zoeken we aansluiting bij de activiteiten van de gemeente Zwolle op het gebied van monitoring sociaal domein. We hanteren het uitgangspunt dat alle deelnemers aan hier voorgestelde ontwikkelpraktijken meedoen aan monitoring en onderzoek op basis van hun eigen inbreng. De kennisinstellingen kunnen dit doen vanuit hun eigen (deels door derden gefinancierde) onderzoekstrajecten. Aanbieders vanuit hun eigen inzet van jeugdhulp in de proeftuin, waarbij het huidige volume aan hulp en financiën dat ze binnen die proeftuin inzetten het startpunt vormt.

Om goede ontwikkelingen mogelijk te maken wordt voor elke ontwikkelrichting een periode van vijf jaar aangehouden om de transformatie ook echt vorm te kunnen geven en de resultaten nadrukkelijk ook te volgen door monitoring (sturen & controleren) en onderzoek (ontwikkelen & verbeteren). Dat wil niet zeggen dat er gedurende die vijf jaren alleen maar aan deze praktijken wordt gewerkt. Elk jaar vindt er overleg plaats tussen Bloz en gemeente of er nieuwe praktijken moeten worden gestart en vanzelfsprekend gaat de transformatie ook op andere gebieden gewoon door. Mocht gedurende de ontwikkelpraktijken blijken dat de praktijken niet werken, dan wordt er vanuit het gezamenlijk vertrouwen op dat moment bezien op welke wijze praktijken aangepast (of eventueel gestopt) moeten worden. Centraal in deze beslissing staat het opdrachtgeverschap vanuit gemeente en Bloz ten opzichte van aanbieders van jeugd- en opvoedhulp binnen en buiten het onderwijs.

2. Ontwikkelrichting 1: Samen in de wijk

Onderwijs en jeugdhulp hebben de vooronderstelling dat nieuwe vormen van samenwerken, waarbij de harde grens tussen onderwijs en jeugdhulp opnieuw wordt gedefinieerd, beter aansluiten bij én de behoefte van kinderen, ouders en scholen én de wensen die zijn vastgelegd in deze ontwikkelagenda passend onderwijs en jeugdhulp. Uitgangspunt is dat er gezamenlijke maatschappelijke- en wettelijke doelstellingen worden geoperationaliseerd (onderwijsdoelen en jeugd-doelen) waarbij expertise vanuit verschillende partijen ingezet kan worden op basis van wat kind en gezin thuis én op school nodig hebben.

Wat gaan we doen?

Het uitgangspunt van de nieuwe aanpak zijn de wettelijke- en maatschappelijke doelen die voor zowel het onderwijs als voor de gemeente gelden. Deze doelstellingen worden geoperationaliseerd en bij de aanpak van worden partijen gezocht die kunnen helpen om ze te bereiken. We denken dan niet alleen aan de (regionaal) gecontracteerde jeugdhulppartners, maar ook aan lokaal actieve partners op het gebied van opvoeden en jeugdhulp. We werken aan de doelstellingen vanuit een gezamenlijk

gedragen aanpak op school en in de wijk waarin interne en externe ondersteuners werken aan de doelstellingen. We werken daarbij handelingsgericht waarbij vanuit betrokken partijen expertise wordt ingebracht in een 'team' waaruit ondersteuning, preventie en behandeling ingezet kan worden, zonder indicaties en overbodige diagnostiek.

De doelstelling is de volgende: alle kinderen en jongeren een aantoonbaar optimale ontwikkeling binnen hun gezin en alle kinderen en jongeren optimaal laten profiteren van onderwijs. Deze gezamenlijke doelstelling vormt het richtinggevend element voor alle inzet van betrokkenen. Doelstelling en criteria uit deel 1 van deze agenda vormen het bredere kader waarbinnen gewerkt wordt.

Aan de doelstelling wordt gedurende 5 jaren gewerkt. Deelnemers zijn de scholen (bestuurlijk gesteund door het Bloz), sociale wijkteams, jeugdhulporganisaties op het gebied van preventie (i.i.g. GGD/Jeugdgezondheidszorg, jeugdwelzijn) en behandeling (i.i.g. Vitree, Trias, Accare, Dimence) aangevuld met andere deelnemers annex aan de problematiek (b.v. huisartsen, leerplicht/RMC).

Monitoring is nodig om te bezien in hoeverre aan de doelstellingen wordt voldaan. Monitoring op zichzelf is echter leeg. De cijfers (kwantitatief) krijgen pas betekenis (kwalitatief) door duiding door professionals, maar meer nog door ouders, jongeren zelf en leraren. Monitoring dient twee doelen: enerzijds betreft het rode lijn op basis waarvan kan worden bijgestuurd en anderzijds betreft het verantwoordingsinformatie richting gemeente en schoolbesturen. Onderzoek betreft reflectie op de nieuwe praktijken door expliciet te maken 'wat werkt', nieuwe sturingsprincipes te beschrijven en uitspraken te doen over bredere betekenis en toepassing van resultaten buiten de proeftuin.

Vanuit de ontwikkelagenda passend onderwijs en jeugdhulp, de verschillende beleidsnotities rondom jeugd(hulp) in gemeente Zwolle is aangegeven dat de wens groot is om meer in de context van kinderen en jongeren hulp aan te bieden. Hulp die zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig is, die de eigen context zoveel mogelijk in stand houdt en hun leven niet onnodig op z'n kop zet. De belangrijkste context waarin kinderen verkeren is het gezin en direct daarna de school. Het is dus logisch dat de jeugdhulp zich inzet voor het kind in het gezin en het kind in onderwijs en omgekeerd dat ondersteuning passend onderwijs ook in beide domeinen kan worden ingezet. Daar wordt vanuit de wettelijke taak en maatschappelijke opdracht gewerkt aan preventie. Op die plek zijn betekenisvolle volwassenen die dagelijks kinderen ontmoeten en werken aan ontwikkeling. Daar ligt de kern waarop hulpverleningsactiviteiten aan kunnen sluiten. Zelf geven jongeren dit ook aan: nabijheid, vertrouwen en 'van mens tot mens aangesproken worden' doen er voor ons toe, versterk daarom de rol en mogelijkheden van de mentor op het gebied van ondersteuning. Laat jeugdhulpverleners vooral hen ondersteunen zodat zij op hun beurt ons kunnen ondersteunen en ons en onze directe omgeving – zo nodig sámen met een deskundige ondersteuner – kunnen helpen met onze problemen om te gaan, individueel en collectief.

Doelstellingen die daarbij horen:

1. Alle kinderen leven in een veilige, gezonde en stimulerende gezinsomgeving;
2. Alle kinderen gaan naar school om onderwijs te volgen dat bij hen past, alle scholen bieden/beschikken over ondersteuning om alle kinderen onderwijs te geven met het oog op een startkwalificatie;

Subdoelstellingen op kindniveau door inzet van ondersteuning:

1. Aansluiten op de ontwikkelingsperspectieven die voor kinderen en jongeren zijn geschreven;
2. Verhoging van het welbevinden van betrokken kinderen en jongeren;

3. Bijdrage aan het voorkomen van thuiszitters en drop-outs;
4. Bijdragen aan het verminderen afstroom en uitstroom op VO scholen;
5. Bijdragen aan het verminderen absentie op PO en VO scholen;
6. Bijdragen aan goede schoolresultaten.

Subdoelstellingen op professioneel niveau zijn:

1. Inzet van expertise op basis van behoefte in plaats van aanbod;
2. Aantoonbaar meer leraren, mentoren die sneller hulp erbij halen;
3. Genormaliseerde inzet van ondersteuning en jeugdhulp
4. Meer inzet van jeugdhulp bijschakelen in school (en gezin) in plaats van verwijzen naar jeugdhulp buiten school;
5. Jeugdhulp meer nabij en afgestemd op de leefsituatie van kinderen;
6. Efficiëntere en goedkopere inzet van ondersteuning vanuit school en vanuit jeugdhulp.

Organisatie op wijkniveau rond het onderwijs

De idee is het beter benutten van expertise rond scholen en in de wijk. Erbij halen wordt de norm en expertise wordt ingezet rond de doelstellingen zoals beschreven onder 1. Er worden geen diagnoses gesteld als deze enkel nodig zijn om een toegangsticket tot een behandeling te verkrijgen, er worden geen indicaties gegeven en er wordt over organisatiegrenzen heen gewerkt. Zowel ouders, leraren en eerstelijns ondersteuners (sociale wijkteams, interne ondersteuningsstructuur school, huisarts) kunnen drempelloos hulp erbij halen wanneer deze benodigd is. Hierbij is normalisering de norm en dus is het nodig dat school hier zelf de preventie op scholen goed organiseert. Dat scholen zelf ook de juiste mensen in de school hebben en inzetten om zo weinig mogelijk gebruik te hoeven maken van aanvullende, gespecialiseerde jeugd- en opvoedhulp. Optimale aansluiting bij bestaande structuren (integraal kindcentrum, interne ondersteuningsstructuren) is daarbij noodzakelijk.

De sturing van de nieuwe organisatie gebeurt op basis van twee organiserende principes:

1. de inbreng van ouders, kinderen/jongeren zelf, leraren en eerstelijns ondersteuners (sociale wijkteams, interne ondersteuningsstructuur scholen, huisartsen). Bemerken zij dat de hulp bijdraagt aan de doelen?
2. de populatiefinanciering.

Een en ander wordt geborgd door monitoring en onderzoek.

Drempelloos erbij halen betekent dat er geen verwijzingen meer plaatsvinden. Zowel scholen, het wijkteam als de huisarts kunnen expertise inzetten als dit nodig is. Ze doen dit altijd in onderlinge samenhang en samenwerking en in samenspraak met ouders en kind. Daarmee sluit de proeftuin aan bij de gemeentelijke plannen voor versterken van de toegang tot jeugdhulp (Transformatienota sociaal domein) gericht op het versterken van samenhang en samenwerking in de toegang tot gespecialiseerde jeugdhulp. We investeren daarmee in het snel erbij halen van de goede ondersteuning voor kinderen/jongeren zelf, voor leerkrachten en mentoren (school) en ouders en sociaal netwerk (thuis). Op school speelt het interne ondersteuningsteam – waarin schoolinterne ondersteuning en schoolexterne ondersteuning samen bepalen wat nodig is – een sleutelrol in het sturen op het inschakelen van de juiste ondersteuning. Bovendien geven we met deze gebiedsgerichte proeftuin invulling van de motie 'Wijkgericht passend onderwijs' die eerder door de gemeenteraad van Zwolle is aangenomen.

Financieringsroute

Een geografisch afgebakend deel van Zwolle wordt aangewezen als proeftuin om nieuwe praktijken te ontwikkelen. We denken aan (een deel van) Zwolle Noord. Op basis van beschikbare gegevens over inzet van passend onderwijs en jeugdhulp wordt de huidige inzet van alle partijen vastgesteld, zodat

er een populatiebudget ontstaat. Dit budget vormt bij de start het financiële kader van de nieuwe aanpak. Binnen het budget worden alle aanvragen voor inzet van expertise die voorheen onder jeugdwelzijn, jeugdhulp en passend onderwijs vielen opgepakt door het team van de school, de jeugdhulpaanbieders en het sociaal wijkteam dat gebonden is aan de wijk. Dat betekent ook dat er wordt afgestapt van trajectfinanciering, maar dat er wordt gewerkt met populatiebesteding waarbinnen afwegingen kunnen worden gemaakt over trajectfinanciering (individueel, groepen). Gedurende de vijf jaren van de proeftuin wordt gewerkt met een krimpend budget. De nieuwe vorm van organiseren moet immers effectiever worden en vergezeld gaan van een vermindering van bureaucratie en kosten.

Jeugdhulppartijen:

1. Conformereren zich aan doelstellingen en randvoorwaarden;
2. Deelname aan monitoring en onderzoek;
3. Overstap naar populatiebesteding;
4. Bereid om indicaties, diagnostiek die in het teken staan van verwijzen te voorkomen, maar juist daar en dan aan te sluiten als daar gezien de situatie van en om een kind behoefte aan is;
5. Bereid om één persoon beschikbaar te stellen die in de wijk werkt en beschikking (en doorzettingskracht heeft) over alle vormen van expertise die in de organisatie beschikbaar zijn.

Scholen:

1. Bereid om hulpverleners in te zetten op en in samenhang met de scholen;
2. Bereid om scholen langer open te houden als dit voor het halen van de doelstellingen nodig is;
3. Deelname aan onderzoek en monitoring;
4. Bereid om te werken aan vroegtijdige inzet van ondersteuning vanuit jeugdhulp, betrokkenheid van ouders en kind/jongere en verminderen van uitval op snijvlakken (bijvoorbeeld overgang van PO naar VO enz.).
5. Bereid tot kennisoverdracht en leren op een wederkerige manier met jeugd(hulp)partijen;
6. Inzet van de expertise(centra) van het schoolbestuur.

Afspraken gemeente & Bloz:

1. Financieringsconstructie wordt gesteund door gemeente (en ingebracht in de regionale organisatie van jeugdhulpverlening);
2. Inzet van scholen voor passend onderwijs en gemeente voor gespecialiseerde jeugdhulp worden niet bij elkaar in rekening gebracht. Jeugdhulppartijen kunnen alleen deelnemen als zij binnen het huidige volume de inzet financieren en instemmen met de vooraf afgesproken inhoudelijke en financiële opbrengsten van de proeftuin;
3. Drempelloos erbij halen (zonder indicatie, verwijzingen enz.) wordt de nieuwe norm.

3. Ontwikkelrichting 2: Aansluiting bij speciale vormen van onderwijs

Zwolle kent een aantal scholen waarin speciale vormen van onderwijs worden aangeboden. Zowel voor kinderen in de basisschoolleeftijd als in voortgezet onderwijs scholen (SBO, SO, VSO, PRO). Deze scholen zijn speciale voorzieningen voor kinderen die verschillende vormen van ondersteuning nodig hebben. Ondersteuning bij het leren, ondersteuning bij het leren terwijl er sprake is van lichamelijke of verstandelijke handicaps en/of ondersteuning bij het gedrag om te kunnen leren.

Het besluit tot de toegang van deze vormen van onderwijs wordt genomen door het samenwerkingsverband en/of de schoolbesturen zelf. Scholen werken hierbij, binnen de wettelijke kaders, aan de maatschappelijke opdracht: startkwalificatie, vervolgonderwijs of toeleiding naar werk.

De inzet van hulp voor leerlingen en hun gezin die dergelijke vormen van onderwijs bezoeken is relatief groot. Daarbij verschillen de financiële stromen. Zo wordt hulp aangeboden vanuit de Wet langdurige zorg, de Zorgverzekeringswet en voorzieningen vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) of de Jeugdwet. De laatste twee worden ingezet vanuit het gemeentelijk domein. Dat geldt ook voor zaken als leerlingenvervoer en voortijdig schoolverlaten (leerplicht/RMC). Daarbij geldt dat voor het toeleiden naar werk specifieke wetgeving vanuit de Participatiewet een rol gaat spelen. Het gaat dan om bijzondere vormen van stages die uitmonden in reguliere werkplekken, begeleiding door mentoren/job coaches of dergelijke.

Vanuit Passend Onderwijs is de beweging ingezet om zoveel mogelijk kinderen in reguliere vormen van onderwijs dagelijks onderwijs te geven. Vanuit de ontwikkelagenda is ook aangegeven dat deze zo normaal mogelijke situatie in stand gehouden moet worden. In deze ontwikkelpraktijk voor bijzondere vormen van onderwijs wordt gewerkt aan vernieuwende praktijken als het gaat om het toevoegen van gemeentelijk gefinancierde ondersteuning aan kinderen (gezinnen) die onderwijs volgen in bijzondere onderwijssettingen.

Daarbij wordt nadrukkelijk gefocust op de maatschappelijk relevante doelstellingen. Op een zo normaal als mogelijke plek in onderwijs (in de wijk), mogelijkheden tot terugplaatsen in reguliere vormen van onderwijs, gezamenlijke planvorming voor het behalen van de wettelijke- en maatschappelijke doelstellingen rondom kind, onderwijs en gezin en verlaging van kosten die de gemeente maakt.

Wat gaan we doen?

In deze ontwikkelpraktijk zal eerst een schets worden gemaakt van de huidige situatie. Welke middelen worden vanuit de gemeente ingezet aan kinderen en jongeren die specifieke vormen van onderwijs volgen? Welke routes zijn er op dit moment richting de speciale vormen van onderwijs? Hoe is de verbinding tussen kinderen/jongeren die vormen van dagbehandeling aangeboden krijgen en naar het onderwijs gaan? Hoe vindt deze aansluiting nu plaats? Is de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp op dit moment inhoudelijk goed en efficiënt? Zijn er slimmere manieren om budgetten samen te voegen, in te zetten en uitvoering van ondersteuning te coördineren?

Uitkomst van dit traject is een totaalbeeld van de inzet van ondersteuning aan kinderen die gebruik maken van speciale vormen van onderwijs. Op basis van dit totaalbeeld wordt een schets gemaakt van de meest wenselijke aansluiting tussen deze vormen van onderwijs (middelen via het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs) en jeugdhulp en andere vormen van ondersteuning van leerlingen (uit het gemeentelijke domein) en de inhoudelijke uitlijning daarvan (welke inhoudelijke doelen worden nagestreefd, welke expertise van welke aanbieders is nodig, welke verantwoording wordt afgelegd e.d.).

Uiteindelijke doelen van dit traject:

1. Aantoonbaar meer kinderen die door goede ondersteuning vanuit onderwijs en gemeente zo regulier mogelijk onderwijs volgen;
2. Inhoudelijk meer afgestemde ondersteuning, zodat de maatschappelijke- en onderwijsdoelen worden behaald voor aantoonbaar meer kinderen (zo regulier mogelijk onderwijs);
3. Inkoop van arrangementen van jeugdhulp in combinatie met plaatsen voor speciaal onderwijs;

4. Principe van erbij halen wordt geoperationaliseerd;
5. Efficiëntere inzet van middelen (dus goedkoper).
6. Optimale samenwerking met en ondersteuning van ouders en kinderen in de combi van onderwijs, reizen en ondersteuning.

In dit traject wordt aangesloten bij de plannen die vanuit Passend Onderwijs worden ontwikkeld door de verschillende schoolbesturen. Denk bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van het 'zorglandschap' en de wens om zo regulier mogelijk onderwijs aan te bieden in een zo regulier mogelijke context.

4. Ontwikkelrichting 3: Aansluiting onderwijs en specifieke zorg en ondersteuning

Het onderwijs is een plek waar alle kinderen en jongeren in beeld zijn. In veel gevallen is daarmee ook zicht op de thuissituatie van kinderen. De school is dan ook vaak een eerste plek waar kinderen signalen afgeven als er zaken niet goed lopen. Bijvoorbeeld door het gedrag van kinderen, de verhalen die worden verteld of de problematieken die zichtbaar worden door verzuim of verminderende prestaties.

In veel gevallen gaat de school aan de slag met kinderen die om één of andere reden opvallen. Daarbij wordt ook preventieve inzet niet geschuwd. Veel Zwolse scholen werken met specifieke programma's voor sociale vaardigheden en sociale weerbaarheid. Ook draaien op verschillende scholen groepen voor kinderen die meer nodig hebben dan alleen in de klassensituatie kan worden aangeboden. Binnen scholen zijn ondersteuningsstructuren ingericht waarbinnen opgeleide professionals hun werk doen. Denk aan de Intern Begeleiders (IB'ers), zorgcoördinatoren, orthopedagogen en andere specialisten. Individuele problematiek wordt dan ook vaak door deze mensen opgepakt en er wordt gewerkt aan een oplossing die het mogelijk maakt om toch naar school te gaan en deel te nemen aan het onderwijsprogramma.

Echter, in sommige gevallen is er meer nodig dan op school kan worden aangeboden. Dan is extra inzet vanuit jeugd- en opvoedhulp nodig. In veel gevallen wordt er dan geschakeld naar een intern 'zorgoverleg', wordt er gebruik gemaakt van de schoolmaatschappelijk werker als linking pin of wordt jongeren/ouders geadviseerd om via de huisarts een verwijzing te verkrijgen.

Uit verschillende signalen uit het onderwijs blijkt dat als deze 'route' wordt gevolgd, het kind vaak uit beeld raakt bij het onderwijs (en daarmee ook onderwijs/school bij kind en ouders), dat er van afstemming mondjesmaat sprake is en dat van een tijdige inzet onvoldoende sprake is. Dat geldt ook voor kinderen/jongere die in het onderwijs specifieke trainingen volgen voor sociale weerbaarheid. Als er meer nodig is voor het kind/jongere dan kan dit in de huidige situatie alleen via de route naar zorg en ondersteuning (wijkteam / huisarts / jeugdarts) en in veel gevallen vindt er dan jeugdhulp plaats die niet is afgestemd. In deze proeftuin wordt dit aangepakt door enerzijds te werken aan integrale afspraken over het opstarten van ondersteuning voor kinderen die deelnemen in onderwijs (de praktische uitwerking) en anderzijds wordt er met de inkooporganisatie vastgelegd aan welke verwachtingen aanbieders van jeugdhulp moeten voldoen als het gaat om de samenwerking met het onderwijs.

Wat gaan we doen?

Op een achttal te selecteren scholen (verspreid over denominaties, zorgstructuren, verzorgingsgebied, Primair onderwijs/Voortgezet onderwijs en zorgintensiteit) gaan we integraal bezien wat er nodig is om onderwijs en expertise van buiten de school op nieuwe manieren te koppelen. Daarbij vormen de onderwijsdoelen (in breedste zin) het aanknopingspunt. Het vraagstuk dat in deze ontwikkelpraktijk wordt opgelost is: 'hoe zetten we op zo'n manier ondersteuning in dat het

kind optimaal kan werken binnen een zo normaal mogelijke onderwijscontext en in afstemming met de ondersteuning thuis'. Daarbij wordt, anders dan voorheen, niet gekeken naar de structuren, maar naar integrale aanpakken (en dus de inhoud van behandelingen).

Zo wordt informatie die is verzameld binnen school wel ter beschikking gesteld voor een effectieve aanpak, maar niet doorgegeven aan externe behandelaars buiten school. Die worden er juist bij gehaald om de interne informatie aan te vullen. Zo worden leraren niet geconsulteerd door externe behandelaars, maar trekken ouders, leraren, interne ondersteuning en externe behandelaars samen op in het formuleren van een behandelplan. Omdat het onderwijs een wettelijke verplichting heeft, vindt in het behandelplan ook de afstemming met de onderwijsdoelen plaats. In deze ontwikkelrichting wordt dus de vraag beantwoord wat er voor nodig is om de grens tussen onderwijs en jeugdhulp op zo'n manier op te heffen dat er integraliteit ontstaat op het samenwerken tussen de disciplines binnen onderwijs en de disciplines die we nu (gespecialiseerde) jeugdhulp noemen. Daarbij wordt gewerkt aan samenwerking op niveau van groepen en op het niveau van individuele kinderen. Denk hierbij aan de mogelijkheid van het erbij halen van jeugdhulp, het snel betrokken zijn van jeugdhulp, het meedenken van jeugdhulp zonder dat er direct sprake is van een behandeling, het opzetten van het behandelplan waarin tenminste twee onderwijsdoelen zijn opgenomen, het door zowel de hulpverlener als de gemeente evalueren van jeugdhulpaanbieders op de toegevoegde waarde voor school en het gesprek met aanbieders op welke manier zij nog beter in staat zijn om de schoolcontext te benutten voor het inzetten van effectieve hulp. De afspraken die worden gemaakt worden vastgelegd en opgenomen in de aanbestedingsvoorwaarden en financieringsafspraken.

De scholen voor deze proeftuin worden geselecteerd op basis van een aantal doelkenmerken. Zo wordt er een school gezocht die vooral werkt met groepen (bijvoorbeeld aansluiting op basisklimaat), een school die vooral op individuele trajecten afspraken maken wil en een school die met specifieke problematiek aan de slag wil (dus bijvoorbeeld angst, of ter voorkoming van uitval na groepen 7/8 in primair onderwijs of ADHD of autisme).

Concrete aandachtspunten:

1. Met een x-aantal scholen en gemeente integraal afwegen wat er voor nodig is om optimaal de jeugdhulp aan te laten sluiten aan de onderwijscontext;
2. Het benaderen van een aantal jeugdhulpaanbieders om samen deze verwachtingen om te zetten in een nieuwe werkwijze;
3. Integraal opstellen van behandelplanformats, integratie van onderwijs en jeugdhulp en de samenhang met de eigen expertisecentra van de schoolbesturen;
4. Maken van evaluatie-afspraken en continue monitoring van de afspraken om antwoord te krijgen op de vraag: wat werkt?

Jeugdhulppartners:

1. Conformereren aan doelstellingen;
2. Deelname aan monitoring en onderzoek;
3. Bereid om indicaties, diagnostiek die in het teken staan van verwijzen te voorkomen;
4. Bereid om één persoon beschikbaar te stellen die voor de school werkt en beschikking (en doorzettingkracht heeft) over alle vormen van expertise die in de organisatie beschikbaar zijn.

Scholen:

1. Bereid om hulpverleners in te zetten op de scholen en daarover te communiceren met ouders;

2. Samenhang organiseren met de eigen ondersteunings- en expertise structuur van het schoolbestuur;
3. Scholen houden verbinding met kinderen die op speciale vormen van onderwijs zijn aangewezen. Zo wordt er actief gewerkt aan zo regulier mogelijk onderwijs;
4. Bereid om scholen langer open te houden met betrekking tot de doelstellingen;
5. Deelname aan onderzoek en monitoring;
6. Bereid om te werken aan vroegtijdige inzet van ondersteuning, betrokkenheid van ouders en kinderen en verminderen van uitval op snijvlakken (bijvoorbeeld overgang van PO naar VO).

5. Overige activiteiten

Doen en leren is het uitgangspunt van deze ontwikkelagenda. Om de beoogde nieuwe praktijken te ondersteunen organiseren onderwijs, gemeente en jeugdhulp uitwisseling van kennis en ervaringen, ondersteunen ze netwerken van betrokkenen (ouders, professionals in onderwijs en jeugdhulp) en werken ze aan besluitvorming die nodig is om de continuïteit van ondersteuning te borgen in een steeds veranderende omgeving. In dit kader gaan we in elk geval met de volgende zaken aan de slag.

Het kwartaalgesprek

We willen het delen van kennis en ervaringen stimuleren om de opvoeders en mede-opvoeders zo goed mogelijk aanvullend op elkaar te laten zijn. Daarom organiseren we elk kwartaal een gesprek op stedelijk of wijkniveau over een vraag rondom passend onderwijs en jeugdhulp waarmee ouders en kinderen, scholen, jeugdhulpaanbieders en/of gemeente te maken hebben.

Advies werkproces

We vragen advies aan betrokken professionals over een concreet Zwols werkproces dat voldoet aan doel en criteria uit deze agenda. Op basis van dit advies formuleren Bloz en gemeente een voorstel voor inrichting en werking van de interne ondersteuningsstructuur op scholen, mede met het oog op de inzet van jeugd- en gezinswerkers sociaal wijkteam op school (schoolmaatschappelijk werkers) waarover de huidige afspraken aan het einde van schooljaar 2016-2017 aflopen.

Vanaf schooljaar 2016-2017 maken vrijwel alle scholen primair onderwijs en alle scholen voortgezet onderwijs gebruik van schoolmaatschappelijk werkers. Zij doen hun werk op school. Ze doen dit in en vanuit de interne ondersteuningsstructuur van de school. De school is verantwoordelijk voor organisatie en aansturing daarvan. De schoolmaatschappelijk werkers in het Primair Onderwijs maken tegelijk deel uit van de sociale wijkteams en kunnen daardoor niet alleen hulp bieden op school, maar zo nodig ook in samenspraak met school en ouders specialistische jeugdhulp bij te schakelen. Daarmee hebben we uitvoering gegeven aan de motie 'Schoolmaatschappelijk werk als meerwaarde voor passend onderwijs'. Met het advies werkproces evalueren we de huidige inzet als basis voor een besluit over inzet van schoolmaatschappelijk werkers vanaf schooljaar 2017-2018, waarbij we die mede afwegen tegen de afgesproken doelstellingen in de ontwikkelagenda.

Samen leren

We organiseren gezamenlijke deskundigheidsbevordering van alle deelnemers in de interne ondersteuning op scholen, in elk geval IB'ers, orthopedagoog school, jeugd- en gezinswerkers sociale wijkteams, jeugdarts/jeugdverpleegkundige, leerplicht/RMC medewerker en medewerkers van gespecialiseerde jeugdhulpaanbieders. Met aandacht voor de betrokkenheid van ouders en kinderen en jongeren zelf.

Gesprek over toegang

Scholen wil graag (meer) zeggenschap over de inzet van gespecialiseerde jeugdhulp. De gemeente heeft die taak opgedragen aan sociale wijkteams. Hierover denken scholen en gemeente dus verschillend. Tegelijk ontwikkelen we met elkaar wel nieuwe vormen van samenwerking, zoals bijvoorbeeld de inzet van jeugd- en gezinswerkers (voorheen schoolmaatschappelijk werkers) vanuit de sociale wijkteams op scholen en gaan we experimenteren met andere aanpakken in de voorgestelde proeftuinen. Dit raakt dit ook de rol die scholen zelf hebben ten aanzien van de toegang tot scholen voor speciaal onderwijs. Hoe gaan we de toegangsfunctie (breed) binnen de in deze Ontwikkelagenda gestelde kaders verder handen en voeten geven? Over die vraag blijven we in gesprek, waarbij we ervaringen benutten die we hebben opgedaan en die we met name in de proeftuinen met elkaar gaan opdoen.

Versterken preventie op school

In de proeftuinen streven we er ook naar om zoveel mogelijk preventief tewerk te gaan. In de afgelopen jaren is op Talentstad succesvol gewerkt aan en met een sociaalemotionele leerlijn gericht op het versterken van weerbaarheid van jongeren, het leren van een goede omgang met zichzelf, met elkaar en met verschillen. We gaan met elkaar de resultaten verder onderzoeken en evalueren (wat levert het op, voor wie) en bezien met elkaar in hoeverre de ontwikkelde werkwijze ook op andere scholen van meerwaarde kan zijn, ook om onnodig beroep op 'curatieve' jeugdhulp te voorkomen.

6. Programmatische aanpak

In de Ontwikkelagenda passend onderwijs en jeugdhulp hebben onderwijs en gemeente in Zwolle de funderende doelen en criteria neergelegd waarbinnen zij tot andere vormen van samenwerking willen komen (deel 1). Daarnaast hebben wij een aantal opgaven en proeftuinen geformuleerd waarmee wij de komende jaren aan het werk gaan (deel 2). We doen dat in een veranderende werkelijkheid voor onderwijs, jeugdhulp en gemeente die periodiek vraagt om bijstelling van bestaande afspraken. Daarmee hebben wij ons programma voor de komende jaren geformuleerd. We beogen daarmee een zowel inhoudelijk als organisatorisch sterk andere aanpak van passend onderwijs en jeugdhulp. We gaan hier de komende jaren vanuit een programmatische aanpak aan werken, waarbij de proeftuinen en andere opgaven evenzovele 'projecten' zijn die we de komende tijd gaan oppakken. Om doelen, criteria en een andere aanpak te bewaken, werken we met een stuurgroep samengesteld uit bestuurders vanuit Bloz en gemeente. Na vaststelling van de Ontwikkelagenda door Bloz en gemeenteraad werken we de programmaorganisatie verder uit.